

Η πιο εμβληματική ταινία
του σύγχρονου Ελληνικού
κινηματογράφου

Ευδοκία

μία ταινία του
αλέξη δαμιανού

μουσική
μάνος λοΐζος

μαρία
βασιλείου

γιώργος
κουτούζης

κούλα
αγαγιώτου

χρήστος
ζορμπάς

Ευδοκία

Ένας λοχίας γνωρίζεται με την Ευδοκία, μια πόρνη, την οποία και παντρεύεται.

Οι δύο εραστές εξεγείρονται ενάντια σε ένα πιο ισχυρό από αυτούς κοινωνικό σύστημα και συντρίβονται, σαν σε κλασική τραγωδία.

Η Ευδοκία θέλει να ζήσει, να είναι ελεύθερη. Να αγαπήσει και να αγαπηθεί σαν άνθρωπος. Οι ήρωες της ταινίας ζουν στα όρια ενός, τυπικά ελληνικού κόσμου, όπου το παράλογο αποτελεί καθημερινό στοιχείο της πραγματικότητας.

Η ΕΥΔΟΚΙΑ έγινε γνωστή, μεταξύ άλλων, και για το μουσικό θέμα της, το ζεϊμπέκικο της Ευδοκίας του Μάνου Λοΐζου. Η ταινία απέσπασε το βραβείο α' γυναικείου ρόλου στο Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης και με το πέρασμα του χρόνου αναδείχθηκε σε μια από τις σημαντικότερες δημιουργίες της ιστορίας του ελληνικού κινηματογράφου.

Η θέση της ΕΥΔΟΚΙΑΣ στον ελληνικό κινηματογράφο

Η ΕΥΔΟΚΙΑ θεωρείται σήμερα μία από τις σημαντικότερες και πιο επιδραστικές ταινίες του ελληνικού κινηματογράφου.

Με τολμηρό ρεαλισμό, ποιητική γλώσσα και αντισυμβατική αφήγηση, έθεσε νέα πρότυπα κινηματογραφικής έκφρασης.

Η πόλη της Ευδοκίας έχει φτωχογειτονιές, άδεια σοκάκια, χωράφια. Η ταινία είναι εμποτισμένη με ρεαλισμό και "λούζεται" από το σκληρό φως των γυμνών της τοπίων.

Με την ΕΥΔΟΚΙΑ, ο Αλέξης Δαμιανός κατέγραψε με μοναδικό τρόπο την κοινωνική σύγκρουση και την υπαρξιακή αγωνία, επηρεάζοντας γενιές δημιουργών και παραμένοντας διαχρονικό σημείο αναφοράς για το ελληνικό σινεμά μέχρι και σήμερα.

Η Ευδοκία

Ο Αλέξης Δαμιανός δεν ήθελε γνωστά πρόσωπα για την Ευδοκία. Ήθελε μια γυναίκα άγνωστη, αυθεντική, που να «κουβαλάει» τον ρόλο. Την εντόπισε μέσα από μια φωτογραφία σε διαφημιστικό γραφείο του Λονδίνου. Ήταν η Μαρία Βασιλείου, μόλις 22 ετών, με κυπριακή καταγωγή. Δεν είχε προηγούμενη εμπειρία στην υποκριτική. Παρ' όλα αυτά, ο Δαμιανός και η γυναίκα του Άρτεμις πίστεψαν πως αυτή ήταν η Ευδοκία που έψαχναν.

Την έφεραν στην Αθήνα, τη φιλοξένησαν, τη στήριξαν. Κατά τη διάρκεια των γυρισμάτων, έμενε στο σπίτι του Δαμιανού μαζί με τον Κουτούζη. Όλοι ήταν ερασιτέχνες, αλλά αυτό ήθελε ο σκηνοθέτης: πρόσωπα ακατέργαστα, αληθινά. Δεν έκανε πρόβες με τη συμβατική έννοια. Ήθελε οι ηθοποιοί του να μην «παίζουν», αλλά να ζουν τις σκηνές — όπως και έγινε.

Η φωνή της Μαρίας ντουμπλαρίστηκε από την Ελένη Ροδά. Ο Λοϊζος το πρότεινε, γιατί τα ελληνικά της ήταν περιορισμένα και η φωνή της δεν ταίριαζε στον τόνο που ζητούσε ο ρόλος.

Ο Λοχίας

Ο πρωταγωνιστής της ταινίας Γιώργος Κουτούζης δεν είχε καμία σχέση με τον κινηματογράφο. Μόλις απολυμένος από τον στρατό, δούλευε σε οικοδομές, κι ονειρευόταν μια ζωή στη θάλασσα.

Μια μέρα, κατά την διάρκεια ενός καβγά στον οποίο είχε εμπλακεί σε καφενείο της Νέας Ερυθραίας, όπου μάλιστα πέταξε μια μηχανή για να γλιτώσει από μια ομάδα αντιπάλων, εντελώς τυχαία βρέθηκε στο σημείο ο Αλέξης Δαμιανός.

Όταν τελείωσε ο καβγάς, ο Δαμιανός, θεωρώντας ότι είχε βρει τον ιδανικό πρωταγωνιστή, τον πλησίασε και του πρότεινε να παίξει στην ταινία που ετοίμαζε. Παρά τις αρχικές του αντιρρήσεις – «Μα δεν είμαι ηθοποιός» – ο Δαμιανός τον έπεισε να συνεργαστούν απαντώντας του: «Θα σε κάνω εγώ».

Είχε δει πολλούς για τον ρόλο, επαγγελματίες και μη, αλλά του ήταν αμέσως ξεκάθαρο πως ο αυθορμητισμός, η αρρενωπότητα και η ηλικία του Κουτούζη ταίριαζαν απόλυτα με τον χαρακτήρα.

Έτσι, ξεκίνησε μια συνεργασία που βασίστηκε στην ειλικρίνεια, στην αυθεντικότητα και σε μια ματιά που έβλεπε πέρα από τα προφανή. Ο ρόλος του λοχία, σχεδόν άγραφος, απέκτησε σάρκα και οστά μέσα από έναν νέο που δεν είχε παίξει ποτέ, αλλά είχε ήδη ζήσει πολλά.

Ζεϊμπέκικο και Λοῖζος

Η μουσική του Μάνου Λοῖζου στην Ευδοκία δεν λειτουργεί απλώς ως συνοδευτικό στοιχείο της πλοκής — ανήκει στον αφηγηματικό πυρήνα της ταινίας. Το ορχηστρικό ζεϊμπέκικο, που συνδέθηκε ανεξίτηλα με την ταινία, εκφράζει την καταπιεσμένη ένταση, την περηφάνια, τη βουβή οργή και τη μοναξιά του ήρωα.

Η σκηνή του χορού, όπου ο λοχίας εκτονώνει με ένα μοναχικό ζεϊμπέκικο τη βαθιά του σύγκρουση με τον κόσμο, είναι κινηματογραφική σύνοψη της ελληνικής ψυχής. Δεν υπάρχει διάλογος, ούτε εξηγήσεις. Υπάρχει σώμα, χώμα, βλέμμα και ένας ρυθμός που χτυπάει κατευθείαν στην καρδιά.

Το συγκεκριμένο μουσικό θέμα έγινε ίσως το πιο αναγνωρίσιμο instrumental κομμάτι του ελληνικού σινεμά. Δεν συνοδεύει απλώς μια σκηνή — μεταμορφώνει την ταινία σε ιεροτελεστία.

Εχει ενδιαφέρον το γεγονός ότι όταν γυρίστηκε η σκηνή η μουσική της ταινίας δεν είχε γραφτεί ακόμα. Γράφτηκε αργότερα και μπήκε στην ταινία κατά την διαδικασία του μοντάζ.

Στα γυρίσματα, η σκηνή χορεύτηκε αρχικά πάνω σε τραγούδι του Μάρκου Βαμβακάρη. Ο πρωταγωνιστής της Ευδοκίας Γιώργος Κουτούζης έχει πει στο παρελθόν πως επρόκειτο για την «Ατάκτη». Ο Λοῖζος συνέθεσε το κομμάτι Ζεϊμπέκικο της Ευδοκίας στο σπίτι του, παρουσία του Δαμιανού, με τον ρεμπέτη Γιώργο Μουφλουζέλη να παίζει τζουρά — το ίδιο όργανο χρησιμοποιήθηκε και στην τελική ηχογράφιση.

Μουσική που αγαπήθηκε και χορεύτηκε όσο λίγες, το «Ζεϊμπέκικο της Ευδοκίας» κρύβει πίσω του μια ξεχωριστή ιστορία. Ο Μάνος Λοῖζος το συνέθεσε ειδικά για την ταινία Ευδοκία, βασισμένος

στο υλικό που του παρέδωσε ο σκηνοθέτης Αλέξης Δαμιανός. Η σκηνή δείχνει έναν στρατιώτη να χορεύει με πάθος σε μια ταβέρνα της Κάτω Κηφισιάς, κοιτώντας στα μάτια την Ευδοκία, η οποία του δίνει τον ρυθμό με τα παλαμάκια της, παρά την παρουσία των συνοδών της.

Παρότι η ταινία δεν τιμήθηκε με το βραβείο μουσικής στο Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης του 1971, ο Λοῖζος συμπεριέλαβε το κομμάτι, με νέα ενορχήστρωση, στον δίσκο Να 'χαμε τι να 'χαμε το 1972, χαρίζοντάς του δεύτερη ζωή. Ο Λευτέρης Παπαδόπουλος αρνήθηκε να γράψει στίχους, λέγοντας χαρακτηριστικά:

«Αυτό το πράγμα δεν παίρνει λόγια. Δεν υπάρχουν στίχοι να το υποστηρίξουν.»

ΑΛΕΞΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΣ

Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1921.

Σπούδασε στη Δραματική Σχολή του Εθνικού Θεάτρου και στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Ηθοποιός, Σκηνοθέτης, Θεατρικός Συγγραφέας.

Έχει παίξει και σκηνοθετήσει στο θέατρο, στον κινηματογράφο και στην τηλεόραση.

ΦΙΛΜΟΓΡΑΦΙΑ ΩΣ ΣΚΗΝΟΘΕΤΗΣ

ΜΕΧΡΙ ΤΟ ΠΛΟΙΟ

- Βραβείο καλύτερης ξένης ταινίας, Φεστιβάλ Hyeres 1966
 - Ειδικό βραβείο για την ανάπτυξη της ποιότητας του ελληνικού
 - Κινηματογράφου, Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης 1966
 - Χρυσούς Απόλλων της ένωσης Ελλήνων κριτικών 1968
 - Nomination για τη Χρυσή Σφαίρα στο Χόλυγουντ.
- Διανομή στην Ελλάδα και στη Γαλλία

ΕΥΔΟΚΙΑ

- Βραβείο Α΄ Γυναικείου ρόλου, Θεσσαλονίκη 1971
 - Βραβείο Cineclubs της Γαλλίας 1971
 - Χρυσούς Απόλλων της ένωσης Ελλήνων κριτικών
- Στα μέσα της δεκαετίας του 70 ανακήρυξαν την Ευδοκία την καλύτερη Ελληνική ταινία όλων των εποχών.
- Διανομή στην Ελλάδα

Ο ΠΑΤΟΥΧΑΣ

Τηλεοπτική σειρά 10 επεισοδίων EPT 1983

ΗΝΙΟΧΟΣ

- Κρατικό βραβείο Υπουργείου Πολιτισμού 1995
- Διανομή στην Ελλάδα.

ΦΙΛΜΟΓΡΑΦΙΑ ΩΣ ΗΘΟΠΟΙΟΣ

Ο κλέφτης 1965

Μέχρι το πλοίο 1966

Ο φόβος 1966

Σύντομο διάλειμμα 1966

Ευδοκία 1971

Φρενίτις 1971

Ναι μεν, αλλά... 1972

Τον καιρό των Ελλήνων 1981

Η παρεξήγηση 1983

Ηνίοχος 1995

Καβάφης 1996

Μιρουπάφσιμ 1997

Τα ρόδινα ακρογιάλια 1998

Το αίνιγμα 1998

ΘΕΑΤΡΙΚΑ ΕΡΓΑ ΩΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ

Ο Καραγκιόζης ή Το Ανοιχτό Κλουβί

Το Καλοκαίρι θα Θερίσουμε

Τ΄Άλογα

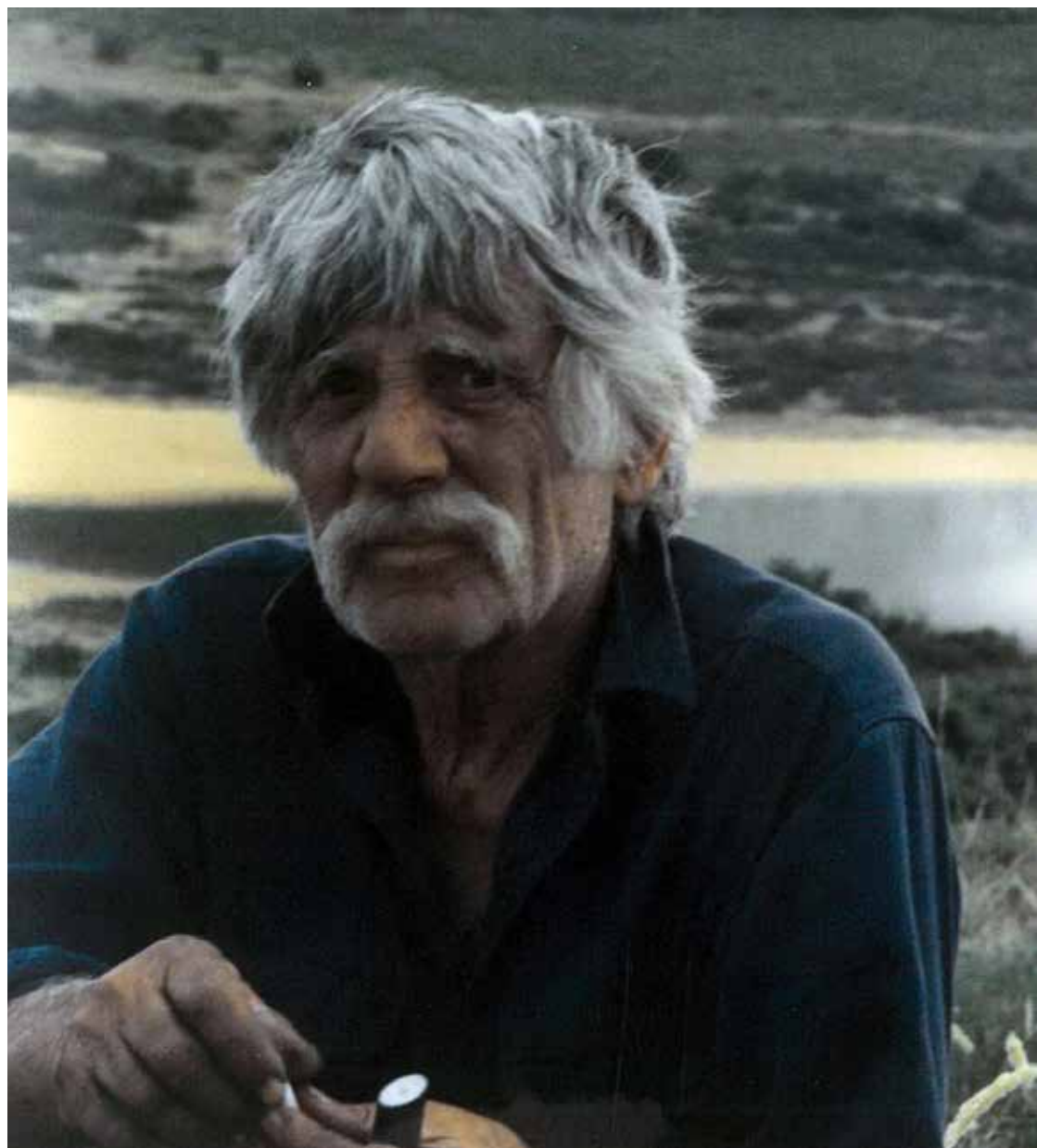
Το Αγκάθι

Το Σπιτικό Μας

ΑΛΕΞΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΣ

Ο Αλέξης Δαμιανός μέσα από τα μάτια του δημοσιογράφου και ποιητή Κώστα Καναβούρη, σε ένα κείμενο που δημοσιεύτηκε τρεις ημέρες μετά το θάνατο του Δαμιανού στις 7 Μαΐου του 2006 στην εφημερίδα Αυγή:

«Εκδήμησε και ο Αλέξης Δαμιανός. Στα 85 του χρόνια. Θα πούνε και πάλι τα γνωστά (όχι βέβαια εκείνοι που τον ήξεραν και τον αγαπούσαν) ότι έφυγε «πλήρης ημερών». Ποιος; Ένας άνθρωπος που κάθε του μέρα ήταν «πλήρης ημερών». Καμωμένος από εκείνη τη σπάνια στόφα των μοναδικών ανθρώπων. Δεν έχω το δικαίωμα να μιλήσω για το έργο του. Και τι να πω, για το «Μέχρι το πλοίο», για την «Ευδοκία», για τον «Ηνίοχο». Υπάρχουν οι ειδικοί για να το κάνουν και το έχουν κάνει ήδη. Προσωπικά ως θεατής να αναφέρω μόνο πως και οι τρεις ταινίες του ήταν για μένα ηλεκτρικές εκκενώσεις. Ταινίες πλήρεις ημερών, τόσο πλήρεις ώστε όποτε και να τις δεις, θα είναι κατάλληλη μέρα..... Μέχρι τότε όμως το ίδιο το έργο δεν θα σταματήσει να μεγαλώνει μέσα στη σιωπή του. Άλλωστε και ο Αλέξης Δαμιανός ένας άνθρωπος της σιωπής ήταν. Και το έργο του μια μουσική καμωμένη από σιωπές. Είναι σπάνια πράγματα αυτά. Δεν συναντάς κάθε μέρα τέτοιους ανθρώπους που και η φωνή τους ακόμη να σου δίνει μια αίσθηση σιωπής. Που μπορούν να μιλούν ατελείωτα και να έχουν τη βαθύτητα της συννεφιάς και άλλοτε της ομίχλης. Δηλαδή να σου αφήνουν χώρο για να μάθεις. Πολύτιμοι άνθρωποι. Γαλήνιοι, θητεύοντας διαρκώς στην πληρότητα των ημερών τους, μαθαίνοντας οι ίδιοι δια της συμμετοχής τους την περιπέτεια του τόπου και του χρόνου όπου τους έλαχε να ζήσουν. Και γι' αυτό είναι δάσκαλοι. Διότι η ίδια τους η ύπαρξη ήταν διδάσκουσα. Και είναι ευτυχείς όσοι κατανόησαν και διδάχτηκαν ύλη ζωής από τον Αλέξη Δαμιανό. Όσοι δεν «έφυγαν» από τον άνθρωπο, το έργο και τον τρόπο του.

Αν δε φοβόμουν τις μεγαλοστομίες που συνηθίζεται τέτοιες ώρες από τα χείλη των ασεβών που, αν ήξεραν, θα έμεναν άλαλοι, θα έλεγα πως ο Αλέξης Δαμιανός ανήκει στη χωρεία των δασκάλων του γένους. Αλλά είναι τόσο εύκολες τέτοιες κουβέντες. Κι εκεί θυμώνεις. Να έχουν ειπωθεί τόσες φορές και να έχουν τόσο πολύ εκπέσει από την πολλή συνάφεια ώστε να μην μπορεί να τις πεις για έναν άνθρωπο που πραγματικά τις άξιζε. Κι όμως ναι: ο Αλέξης Δαμιανός ανήκε και θα ανήκει για πάντα στους δασκάλους του γένους. Σε όσους μαθητές ήταν έτοιμοι εμφανίστηκε και τους μίλησε. Και δεν θα σταματήσει εδώ γιατί το μέλλον δεν έχει μόνο ξηρασία. Προετοιμάζει και καινούργιους μαθητές. Ακόμα και η ξηρασία του μέλλοντος προετοιμάζει καινούργιους μαθητές. Γιατί το έργο του Αλέξη Δαμιανού είναι το νεράκι που παίρνουμε μαζί μας για να αντιμετωπίσουμε την ξηρασία του μέλλοντος. Εκείνο το μισό γέλιο, μισό ειρωνεία κι όλο μαζί μια χαρμολύπη από τη φωνή της Ελένης Ροδά που ντουμπλάρizε τη Μαρία Βασιλείου στην «Ευδοκία». Δεν σβήνει αυτό το γέλιο σαν αεράκι συννεφιάς ή ομίχλης που σε πάει μακριά, πιο μακριά από τη συννεφιά ή την ομίχλη. Στην αρμονία του σύμπαντος κόσμου, όπου και η ξηρασία έχει τη θέση της. Μας το έμαθε αυτό ο Αλέξης Δαμιανός: τον κόπο που χρειάζεται για να ανακαλύψεις το απαραίτητο. Την πηγή της τέχνης και της ζώσας ζωής. Τον χορευτικό βηματισμό της σιωπής. Μας έμαθε έργω και λόγω ότι δεν είναι εύκολο πράγμα να ζεις. Να ζεις όμως, όχι να διατρέξεις απλώς το διάστημα μεταξύ γέννησης και θανάτου. Γι' αυτό και κάθε μέρα ήταν πλήρης ημερών. Το έργο του το ίδιο είναι πλήρες ημερών. Ημερών που πέρασαν και ημερών που θα έρθουν. Ένα έργο, για να επαναλάβω, που επωάζεται μέσα στη σιωπή.»

Μισέλ Δημόπουλος

Διευθυντής Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης για τον Αλέξη Δαμιανό

Αλέξης Δαμιανός: Ένας απόφοιτος ποιητής

Ο Αλέξης Δαμιανός, με τρεις μόνο ταινίες, παραμένει η πιο εμβληματική μορφή του σύγχρονου ελληνικού κινηματογράφου. Η αντοχή και η μοναδικότητα του έργου του επιβεβαιώνονται με τρόπο θαυμαστό και πηγαίο, κάθε φορά που η εγχώρια κινηματογραφία αναζητά αγωνιωδώς το πρόσωπό της.

Το έργο του Δαμιανού αγνοεί επιδεικτικά και προκλητικά τα τετριμμένα μονοπάτια της ντόπιας μυθοπλαστικής παράδοσης. Βρίσκεται στις απαρχές της δημιουργικής αγωνίας της τέχνης, στον ερασιτεχνισμό του ποιητή. Και από εκεί πλησίασε με τρόπο βίαιο, σκληρό, χωρίς καλλιγραφίες και ψιμύθια, την πραγματικότητα της εποχής του και την Ελλάδα του χτες. Γιατί και στο “Μέχρι το πλοίο” και στην “Ευδοκία” και στον παρεξηγημένο, αγνοημένο, τηλεοπτικό “Πατούχα”, ο Δαμιανός εισέβαλε στο κέντρο της νεοελληνικής περιπέτειας, ξετρύπωνε την ψίχα και την ψυχή της, υπονόμει τις αξίες και τις μυθολογίες της. Δικαίωσε όσους επιμένουν ότι ακόμα κι ο κινηματογράφος, τέχνη της σύνθεσης και της συνεργασίας, μπορεί κάποτε να χειραφετείται μέσα από απρόσμενες διαβάσεις, αυτές που διαχωρίζουν τους αληθινούς δημιουργούς του σινεμά από τους κατασκευαστές του.

Ο Δαμιανός πλησίασε τον κινηματογράφο με τρόπο υλικό, χωμάτινο. Η ποίησή του έχει την τραχύτητα του βράχου.

Οι ήρωές του, ξεριζωμένοι και απόκληροι, ερωτεύονται, χορεύουν, σπαρταρούν και τσακίζονται. Η ηθογραφία είναι πολύ πίσω τους και η τραγωδία εντός τους. Από εδώ ξεκινάει το μεγάλο μάθημα του ξεχωριστού δημιουργού. Πως δηλαδή κινηματογραφούνται όλες οι αισθήσεις, πώς κινηματογραφείται η υλικότητα της απόγνωσης, του έρωτα και της ζωής.

Το 1993, όταν ακόμα ο “Ηνίοχος” βρισκόταν στο στάδιο των γυρισμάτων, είχαμε ήδη τιμήσει, στο Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης, τον Αλέξη Δαμιανό. Σήμερα, τόσα χρόνια μετά, πως να μην αποδεχτούμε ότι ο “Ηνίοχος” συμπυκνώνει, με τον ίδιο απρόβλεπτο και μοναδικό τρόπο, όλες τις δημιουργικές αντιφάσεις του Δαμιανού; Παρόλο που, ομολογουμένως, αυτή η ταινία δεν προκάλεσε τον ίδιο ενθουσιασμό με τις δύο προηγούμενες, περιέχει, μέσα στην υπερβολή της, στοιχεία που από μόνα τους στέκουν σε οποιαδήποτε ανθολογία. Διαθέτει, πάνω απ’ όλα, πάντα ενεργή, ανθεκτική και οργισμένη, εκείνη την μεγάλη αρετή του Αλέξη Δαμιανού: την αγωνία του για τη Μνήμη και τη Μοίρα αυτού του τόπου.

Υλικός, βίαιος, μαχητικός και αυθεντικός, ο άνθρωπος αυτός, 83 χρονών σήμερα, που έρχεται από το χωριό της Εύβοιας, μας δωρίζει πάντα μια ματιά στον κόσμο κι αυτή η ματιά μοιάζει το ίδιο απλή και σπάνια σαν σταγόνα της βροχής.

ΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ

Σκηνοθεσία **Αλέξης Δαμιανός**

Σενάριο **Αλέξης Δαμιανός**

Παραγωγός **Άρτεμις Καπασακάλη**

Μουσική **Μάνος Λοΐζος**

Δ/νση Φωτογραφίας **Χρήστος Μάγκος**

Μοντάζ **Matt McCarthy**

Εταιρείες Παραγωγής **Katamor productions/Πορεία**

ΗΘΟΠΟΙΟΙ

Μαρία Βασιλείου Ευδοκία

Γιώργος Κουτούζης Λοχίας

Κούλα Αγαγιώτου Μαρία

Χρήστος Ζορμπάς Γιώργος

Ελένη Ροδά (Φωνή Ευδοκίας)

ΑΛΛΟΙ ΗΘΟΠΟΙΟΙ

Βασίλης Παναγιωτόπουλος, Παύλος Ρούσσος,
Σ. Δουλιγεράκης, Νάσος Κατακουζηνός, Μαρία Κουτοκάκη,
Σπύρος Κυριακόπουλος, Κώστας Ρήγας, Γιάννης Σαβατιανός,
Απόστολος Σουγλάκος

ΦΕΣΤΙΒΑΛ

Ελλάδα Σεπτέμβριος 1971 Διεθνές Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης
Α' γυναικείου ρόλου

Ελλάδα Αύγουστος 1995 Πρέβεζα,
Φεστιβάλ ελληνικού ντοκυμαντέρ

Ελλάδα Νοέμβριος 2004
Αφιέρωμα στο Διεθνές Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης
Οκτώβριος 2009
Πανόραμα Ευρωπαϊκού Κινηματογράφου

Ολλανδία Νοέμβριος 2011 Noordelijk Film Festival

ΔΙΑΝΟΜΗ

filmtrade